

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 378.4:[78:616-08](73)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14187458>

Витоки музикотерапевтичної освіти в США

Сторонська Оксана Степанівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 79000, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2348-0265>

Кравець Світлана Федорівна

старший викладач кафедри іноземних мов гуманітарно-соціального спрямування Національного університету «Львівська політехніка», 79000, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-7891-8258>

Прийнято: 18.10.2024 | Опубліковано: 29.10.2024

Анотація. Статтю присвячено історії заснування та розбудови системи професійної підготовки фахівців з музичної терапії в США. Зокрема її мета полягала у з'ясуванні витоків та аналізі особливостей становлення системи професійної підготовки музичних терапевтів у США. Досягнення означеної мети передбачало застосування низки методів історико-педагогічного дослідження, зокрема аналізу, інтерпретації, узагальнення наукової літератури з проблеми становлення і розвитку системи професійної підготовки музичних терапевтів у США, праць американських

музикотерапевтів-основоположників музикотерапевтичної освіти, нормативних і рекомендаційних матеріалів щодо забезпечення її якості. У ході дослідження встановлено, що ключовою передумовою становлення системи професійної підготовки фахівців з музичної терапії в США стало активне використання музики для лікування та реабілітації пацієнтів госпіталів в роки після Першої світової війни та застосування накопиченого досвіду для побудови перших курсів в університетах США для підготовки працівників медичних установ до активного використання музики в терапевтичній роботі з різними категоріями пацієнтів. В процесі дослідження виявлено, що активна подальша науково-експериментальна діяльність у галузі музичної терапії та підтвердження її ефективності в поліпшенні фізичного і психічного стану хворих на різноманітні недуги стали рушійною силою професіоналізації цієї сфери діяльності, що виявлялася передовсім в заснуванні професійної організації – Національної асоціації музичної терапії – та розробці під її егідою першої стандартизованої університетської програми підготовки фахівців відповідного профілю. В результаті дослідження встановлено основних діячів у сфері розбудови системи підготовки музичних терапевтів у США (М. Андертон, І. Ільсен, І. Альтшулер, Е. Гастона, В. Гарберт, Р. Андервуда, Дж. Андерсона та ін.), визначено їхній внесок у забезпечення визнання музичної терапії як самостійної наукової галузі, у її утвердження як окремої професії та в її виокремлення у спеціальний напрям університетської освіти США.

Ключові слова: *університетська освіта в США, професійна підготовка музикотерапевтів, історія музикотерапевтичної освіти, університетська освітня програма з музикотерапії.*

Origins of music therapy education in the USA

Storonska Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Pedagogics and Innovative Education of Lviv Polytechnic National University, 79000, Lviv, S. Bandery St., 12, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2348-0265>

Kravets Svitlana

Senior Teacher at the Department of Foreign Languages for Humanities of Lviv National Polytechnic University, 79000, Lviv, S. Bandery St., 12, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-7891-8258>

***Abstract.** The article is devoted to the history of establishment and development of the system of music therapy specialists' professional training in the USA. In particular, its purpose was to find out the origins and analyze the peculiarities of formation of music therapists' professional training system in the USA. Achieving this goal required the application of a number of methods of historical-pedagogical research, including analysis, interpretation, and generalization of scientific literature on the problem of formation and development of music therapists' professional training system in the United States, the works of American music therapists – the founders of music therapy education as well as regulatory and recommendation materials for ensuring its quality.*

During the study, it was revealed that the key prerequisite for the establishment of music therapy specialists' professional training system in the USA was the active use of music for treatment and rehabilitation of hospital patients in the years after the First World War and the utilization of the accumulated experience for constructing the first courses in the universities of the USA for training of employees of medical institutions

to the application of music in therapeutic work with different categories of patients. In the process of research, it was found that active further scientific and experimental research work in the field of music therapy and confirmation of its effectiveness in improving the physical and mental condition of patients with various ailments became the driving force of the professionalization of this field of activity, which was manifested primarily in the founding of a professional organization – the National Association for Music Therapy – and the development under its auspices of the first standardized university program for training specialists of the relevant profile. As a result of the study, the main figures in the development of the system of training music therapists in the USA were identified (M. Anderton, I. Ilsen, I. Altschuler, E. Gaston, W. Herbert, R. Underwood, J. Anderson, etc.) as well as their contribution to ensuring recognition music therapy as an independent scientific field, to its establishing as a profession and to its separation into a special direction of university education in the USA was determined.

Keywords: *university education in the USA, professional training of music therapists, history of music therapy education, university curriculum in music therapy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний етап життєдіяльності українського суспільства ознаменований різноманітними кризами, найжахливішою з яких стала повномасштабна військова агресія проти нашої країни. Жорстокі воєнні дії, що несподівано увірвалися в нашу буденність, докорінно похитнули хоч і непередбачуваний з огляду на численні виклики ХХІ століття, проте доволі узвичаєний і розмірений спосіб буття нашого суспільства. Реалії життя в умовах війни, зокрема окупація територій, евакуація мільйонів громадян, масовані ракетні обстріли, тисячі жертв серед військових і цивільних, та пов'язані з ними нестабільність, невпевненість у майбутньому суттєво

підривають здоров'я населення, зумовлюють загострення психофізіологічних проблем, поширення соматичних, емоційних тощо розладів. В такій ситуації неабиякої актуальності набувають різноманітні практики оздоровлення та поліпшення психоемоційного стану людини, зокрема й музикотерапія з урахуванням її доведеного благотворного впливу на самопочуття людини. Водночас запорукою ефективної реалізації її оздоровчих можливостей є належна підготовка фахівців до застосування широкого розмаїття сучасних музикотерапевтичних методів і прийомів з огляду на стан і запити кожної конкретної людини. Пошуки шляхів її забезпечення спрямовують на дослідження зарубіжних підходів до професійної підготовки музичних терапевтів, зокрема США з огляду на давню історію та багаті традиції музикотерапевтичної освіти в цій країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У пошуках конструктивних способів організації підготовки фахівців різних профілів – вчителів, психологів, реабілітологів тощо – до надання музикотерапевтичних послуг різним категоріям громадян із різними порушеннями фізичного і психічного здоров'я українські педагоги-дослідники дедалі частіше звертаються до відповідного досвіду американських закладів освіти та презентують у своїх дослідженнях різні його аспекти. Так, у сучасній вітчизняній науково-педагогічній літературі висвітлено особливості стандартизації професійної підготовки фахівців з музичної терапії в університетах США [2; 16], обґрунтовано роль Національної асоціації музичної терапії в забезпеченні якості освіти кадрового забезпечення цієї галузі [4; 8], визначено актуальні теоретико-методологічні підходи до організації музикотерапевтичної освіти в цій країні [3; 5; 7], проаналізовано структуру системи університетської музикотерапевтичної освіти [1; 4], розкрито специфіку американської системи підготовки музичних терапевтів в контексті порівняння з системами європейських країн [2; 6; 9].

Результати цих досліджень засвідчують вагому теоретичну та практичну значущість американського досвіду побудови системи професійної підготовки спеціалістів з музичної терапії та вказують на важливість його подальшого вивчення задля формування цілісної картини музикотерапевтичної освіти в цій країні та раціональної імплементації конструктивних ідей і підходів до її організації у вітчизняних умовах. Зокрема забезпечення системних відомостей щодо системи професійної підготовки фахівців-музикотерапевтів у США не можливе без докладного вивчення історії її започаткування і розвитку, що значною мірою залишилась поза увагою вітчизняних науковців з огляду на їхню сфокусованість передовсім висвітленні її сучасного стану із наведенням деяких історичних фактів та не була предметом спеціального історико-педагогічного дослідження в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявні досягнення в дослідженні окремих питань чи аспектів системи професійної підготовки музичних терапевтів у США історія її становлення потребує, на наш погляд, додаткової дослідницької уваги. З'ясування витоків системи музикотерапевтичної освіти, умов і реалій її становлення, виявлення основних діячів у її розбудові, виявлення структурних, змістових, організаційних особливостей на різних етапах розвитку дасть змогу краще осягнути її сучасний стан та зрозуміти історичні детермінанти її теперішніх особливостей. Тим не менш понад столітня історія підготовки спеціалістів до надання музикотерапевтичних послуг в США ще не отримала комплексного ґрунтового висвітлення в українській науково-педагогічній літературі. Відтак пропонується стаття є однією з перших спроб заповнення цієї прогалини та спрямована на виявлення й висвітлення передумов та особливостей започаткування музикотерапевтичної освіти на теренах США.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у з'ясуванні витоків та аналізі особливостей становлення системи професійної підготовки музичних терапевтів у США.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Витоки музико-терапевтичної освіти в США сягають початку ХХ століття, а саме 1919 року, коли в Колумбійському університеті було започатковано курс лекцій з музикотерапії [12]. Авторами та викладачами курсу були М. Андертон та І. Ільсен – медичні сестри та водночас музикантки. Основою курсу став передовсім їхній безпосередній досвід практичного застосування музики для допомоги та підтримки пацієнтів з нервово-психічними захворюваннями або ортопедичними травмами. Зокрема вони доволі широко практикували використання музики в терапевтичній роботі з канадськими солдатами – учасниками Першої світової війни, які страждали на посттравматичні стресові розлади. За результатами своєї діяльності вони відзначали благотворний вплив музики на стан, самопочуття, настрої пацієнтів та вказували на її широкі можливості у відновленні життєво важливих функцій їхнього організму, посиленні їхнього прагнення до зцілення і реабілітації [11].

З огляду на результати власної діяльності М. Андертон та І. Ільсен активно пропагували ідею широкого впровадження музики в терапевтичних цілях. Водночас вони наголошували на важливості попередньої підготовки персоналу госпіталів до застосування цього виду мистецтва в терапевтичній практиці як передумови оптимальної реалізації його позитивного впливу на стан і самопочуття людини [11]. З метою розв'язання цієї проблеми вони й створили відповідний навчальний курс для ознайомлення майбутніх працівників госпіталів з апробованими ними на практиці методами і способами застосування музики для зцілення пацієнтів від психічних і фізичних травм. Їхній курс був сфокусований насамперед на розкритті психофізіологічних реакцій пацієнтів з

різноманітними психічними, фізичними захворюваннями на музику та поясненні стратегій її застосування для поліпшення стану їх здоров'я і благополуччя загалом [12].

Так, М. Андертон під час лекцій акцентувала на важливості різних підходів до використання музики в роботі з пацієнтами із психічними розладами та з фізичними травмами: в першому випадку вона підкреслювала доцільність забезпечення пацієнтам можливості прослуховування тих чи інших стилів музики, зокрема для послаблення симптомів страху, тривоги, відчаю тощо, а в другому – можливості безпосереднього виконання музичних творів на різних музичних інструментах для відновлення функцій, наприклад травмованих кінцівок [17]. Натомість І. Ільсен в ході своїх лекцій більше уваги приділяла розкриттю терапевтичних можливостей окремих музичних жанрів і відзначала неабиякі зцілювальні властивості саме класичної музики. Відтак вона розкривала студентам ефективні способи застосування симфоній Ф. Шуберта для послаблення фізичного болю пацієнтів після хірургічних утручань та для лікування розладів сну, маршів Дж. Сузи чи вальсів Й. Брамса для покращення загального самопочуття паліативних хворих [14].

Заснування в Колумбійському університеті спеціального курсу з музикотерапії висвітлювалося на сторінках тодішньої преси як досить непересічна подія зі значними сподіваннями на поліпшення стану здоров'я і благополуччя населення з її допомогою. Зокрема досить детально нова освітня пропозиція представлена на сторінках журналу «Літературний дайджест» – мультигалузевого видання для ознайомлення широких кіл американської громадськості з новаціями в різних сферах життя – політиці, економіці, культурі, освіті тощо. «Колумбійський університет щойно розпочав курс «музикотерапії» відповідно до назви нового методу лікування; тож вже невдовзі звичною і поширеною справою стане використання музики з огляду на її нескінченні ритми

та тонко відтінені вібрації для зцілення як психіки, так і різних видів тілесних хворіб» – стверджується у випуску журналу за 1919 рік [17, с. 59].

Водночас із посиланням на автора курсу М. Андертон у виданні підкреслюється можливість як зцілювального, так і деструктивного впливу музики на стан людини, зокрема осіб зі спричиненими війною травмами і захворюваннями. Запорукою посилення її позитивного ефекту та попередження негативного визначається саме належна підготовка працівників медичних установ до застосування музики як засобу і способу терапії, що передбачає не лише вміння й навички в сфері музичного виконавства, а й ґрунтовні знання з анатомії, фізіології, психології тощо. Без володіння основами цих наук не можливо досягнути всю багатогранність впливів музичного мистецтва на організм людини, наприклад тих чи інших жанрів музичних творів на стан нервової системи людини або гри на різних видах музичних інструментів на стан її м'язової системи – зазначається на сторінках журналу [17, с. 59-60].

«Музикотерапія може бути як шкідливою, так і корисною справою... Вона може мати руйнівні наслідки для стану здоров'я поранених або психічно пригнічених пацієнтів госпіталів, якщо здійснюється особою, яка не знає ані індивідуальних потреб людей, ані основ відповідних наук, ані делікатних технік взаємодії ... Просто гра для солдатів на музичних інструментах ще не є музикотерапією... Для цього потрібні знання не лише про музику, а й фізіологію, психологію, знання про механізми нервової системи, функціонування м'язів і тканин тіла» [17, с. 62]. З огляду на такі міркування авторів курсу з музикотерапії в Колумбійському університеті його метою було визначено висвітлення «психофізіологічної дії музики на організм людини та забезпечення практичної підготовки її використання в терапевтичних цілях» [17, с. 59].

Поступово аналогічні курси були започатковані також в інших освітніх закладах США. Наприклад, у Вестмінстерському коледжі в Принстоні

пропонувався лекційний курс і практикум під назвою «Принципи та практика музичної терапії в нейропсихіатричній лікарні» для ознайомлення медичних працівників з основними підходами до застосування музики різних стилів і жанрів у лікуванні осіб з різноманітними психічними порушеннями. Також у Тихоокеанському університеті було запроваджено курс «Музичне керівництво та терапія» для підготовки персоналу медичних закладів до використання музики як засобу терапії і профілактики проблем із фізичним і психічним здоров'ям та підтримки осіб з інтелектуальною недостатністю [11; 12].

Подальшу диференціацію подібних курсів в системі університетської освіти США суттєво інтенсифікували результати науково-експериментальних досліджень у галузі музичної терапії щодо ефективності її використання в широкому діапазоні клінічних ситуацій і випадків. Так, Е. Гілліленд [13] довела результативність музики як допоміжного засобу заспокоєння пацієнтів з психічними розладами в стані психомоторного збудження під час гідротерапії. Натомість І. Альтшулер [10] виявила позитивний ефект музики на ресоціалізацію пацієнтів із шизофренічними розладами. Своєю чергою, В. Ван де Волл [18] за результатами своїх досліджень констатував ефективність музики в стабілізації емоційного стану пацієнтів з психоневрологічними захворюваннями і т. д.

Експериментальне підтвердження дієвості музикотерапії як нового методу поліпшення здоров'я і самопочуття пацієнтів із різноманітними захворюваннями забезпечило розширення сфер її застосування та диверсифікацію її цільової аудиторії. Усе це сприяло її поступовому виокремленню в самостійну професію, реалізація якої передбачала ґрунтовної, систематичної підготовки, а не опанування окремих короткотривалих навчальних курсів. Відтак перед науково-педагогічною спільнотою американських університетів постало питання розробки єдиної освітньої програми для комплексної професійної підготовки

спеціалістів з надання музико-терапевтичних послуг різним категоріям населення з усілякими патологіями фізичного та психічного стану.

В результаті вже в 40-роках ХХ століття в США створюються перші освітні програми з музикотерапії, а саме в Мічиганському університеті (1944), Канзаському університеті (1946), Тихоокеанському університеті (1947) тощо. В межах цих програм студенти вивчали різні теоретичні дисципліни, як-от: загальна та спеціальна психологія, антропологія, теорія музичного мистецтва, історія музичного мистецтва, опановували навички вокалу та гри на музичних інструментах на практичних курсах, а також проходили клінічну практику в медичних установах. Вони переважно були фахівцями у суміжних галузях, серед них медсестринство, психіатрія, музичне виконавство тощо, та завдяки освітній програмі з музикотерапії мали змогу вдосконалити чи розширити сферу своєї професійної діяльності [12].

Станом на 1950 рік, зауважує Р. Боксбергер [11], в США функціонувало 5 програм професійної підготовки музичних терапевтів. Їх ініціаторами та розробниками стали представники різних наукових галузей і сфер професійної діяльності, зокрема Р. Андервуд – доктор музичного мистецтва, піаніст, І. Альтшулер – доктор медицини, психіатр, Е. Гастон – доктор психології, психолог, В. Гарберт – доктор педагогіки, викладач фортепіано та ін. Відтак суттєві відмінності в структурі та змісті цих програм були цілком закономірними з огляду на суб'єктивні позиції їх засновників щодо суті музикотерапії та ключових завдань професійної діяльності музикотерапевта, зумовлені їхніми поглядами на цю проблему з перспективи безпосередньої галузі своєї наукової та професійно-практичної діяльності. Ці розбіжності виявлялися насамперед в посиленні акцентів на відповідних компонентах освітньої програми, наприклад, на забезпеченні музично-виконавської майстерності студентів чи на їх ґрунтовній медичній підготовці [11].

З метою подолання цих відмінностей та вироблення загальної концепції професійної підготовки музикотерапевтів науковці організували конференції, зокрема в Бостоні (1948) та в Чикаго (1949). За результатами цих зустрічей в 1950 році було засновано Національну асоціацію музичної терапії з доволі широким спектром завдань – від експериментально-дослідницької діяльності в галузі музикотерапії до забезпечення підготовки кадрового забезпечення цієї сфери [15]. Вже в 1952 році освітній комітет цієї організації у складі Р. Андервуда, Е. Гастона та Дж. Андерсона презентував чотирирічну освітню програму з музичної терапії загальним обсягом 128 кредит-годин, що стала основою професійної освіти фахівців цього напрямку в масштабі усієї країни. Програма передбачала цілу низку циклів підготовки та досить широкий спектр навчальних дисциплін, які презентуємо в таблиці нижче:

Таблиця 1.

Зміст та обсяги професійної підготовки музичних терапевтів відповідно до освітньої програми з музичної терапії Освітнього комітету Національної асоціації музичної терапії від 1952 року

Цикли підготовки	Основні курси	Обсяг (у кредит-годинах)
загальноосвітня	англійська мова, математика, біологія, фізіологія	30
психолого-педагогічна	загальна психологія, патопсихологія, вікова психологія, експериментальна та клінічна психологія, педагогічна психологія	16
соціологічна	соціологія, нормативна та делінквентна соціальна поведінка, гігієна розумової праці	8
музична	історія музичного мистецтва, теорія музики, ритміка, інструментознавство, оркестрові інструменти, неоркестрові інструменти, основи аранжування, вокальна техніка	60
хореографічна	народні танці, парні танці, «квадратні» танці, степ, чечітка	4

Джерело: власна розробка авторів за матеріалами освітньої програми [15]

Окрім вказаних у таблиці 1 циклів професійної підготовки музичних терапевтів, розроблена під егідою Національної асоціації музичної терапії освітня програма передбачала вивчення елективних курсів загальним обсягом 8 кредит-годин. Водночас вона не містила вказівок щодо тематики вибіркового навчальних дисциплін, залишаючи закладам освіти вільний простір і можливість для реалізації регіональних запитів щодо підготовки фахівців з музичної терапії чи врахування індивідуальних освітніх інтересів їхніх студентів – здобувачів відповідної професії [15].

Інтегрованим компонентом професійної освіти музикотерапевтів згідно названої програми стала також їхня клінічна підготовка. Зокрема вона передбачала пасивну практику обсягом 2 кредит-години здебільшого на початкових етапах навчання, спрямовану на ознайомлення студентів з особливостями функціонування медичних установ, загальними нормами і правилами діяльності у них, набуття первинного практичного досвіду в сфері музикотерапевтичної допомоги шляхом безпосередніх спостережень. Метою такої практики визначалося загальне зорієнтування студентів щодо безпосередньої сфери їхньої майбутньої професійної діяльності, розмаїття їхніх подальших обов'язків і завдань з огляду на широку диференціацію користувачів музикотерапевтичних послуг та усвідомлення ними правильності чи хибності професійного самовизначення [15].

На завершальному етапі професійної підготовки фахівців з музичної терапії програмою передбачалася інтернатура тривалістю мінімум 6 місяців в психоневрологічних госпіталях за затвердженими в них програмами надання музикотерапевтичної допомоги. Водночас для студентів з наміром подальшої роботи з дітьми з вадами психофізичного розвитку чи обмеженими інтелектуальними можливостями встановлювалася вимога додаткової інтернатури у відповідних корекційних закладах в обсязі не менше 2 місяців [15,

с. 17]. Інтернатура в межах професійної підготовки музичних терапевтів спрямовувалася на набуття досвіду безпосередньої реалізації музикотерапевтичних впливів задля поліпшення самопочуття та стану здоров'я пацієнтів із широким спектром тілесних і душевних недуг згідно прийнятих стандартів надання відповідної допомоги та під наглядом кваліфікованих лікарів.

Висновки. Отже, витoki системи професійної освіти музикотерапевтів в США сягають перших десятиліть ХХ століття та виявляються в заснуванні окремих навчальних курсів при університетах для підготовки працівників медичних установ до використання музики задля послаблення симптомів перебігу різноманітних фізіологічних і психічних хворіб пацієнтів. Відповідно така підготовка мала епізодичний характер, здійснювалася в поодиноких університетах у форматі короткотривалих, практично спрямованих курсів, що ґрунтувалися переважно на результатах суб'єктивних спостережень працівників госпіталів щодо позитивного ефекту музичного мистецтва в боротьбі з різними недугами, зокрема М. Андертон, І. Ільсен та ін. Упродовж наступних років вони були трансформовані в цілу серію курсів, що більш детально розкривали можливості окремих стилів музичного мистецтва чи гри на різних музичних інструментах у поліпшенні стану здоров'я осіб зі широким спектром фізичних патологій і психічних розладів, належних до різних вікових категорій. Зрештою подальші науково-експериментальні докази дієвості музикотерапії в боротьбі з різними патологічними станами пацієнтів та її інтенсивне використання у медичній практиці забезпечили могутній поштовх її виокремленню та утвердженню як самостійної наукової та професійної галузі, а відтак і розробці перших університетських програм підготовки фахівців цього профілю з ініціативи та підтримки відомих діячів у цій сфері – І. Альтшулер, Е. Гастона, В. Гарберта, Р. Андервуда, Дж. Андерсона та ін. Завдяки їхнім консолідованим

зусиллям в обґрунтуванні основ музикотерапії як окремої науки і професійної практики, апогеєм яких можна вважати заснування Національної асоціації музичної терапії під головуванням Е. Гастона, на початку 50-років ХХ століття відбулося остаточне утвердження системи підготовки фахівців цієї галузі в університетах США. Водночас подальший розвиток музикотерапевтичної освіти в США потребує окремих досліджень з метою реконструкції цілісної картини її формування в історичній ретроспективі.

Список використаних джерел

1. Білозерська Г., Добровольська Р. Моделювання професійної підготовки музичних терапевтів в університетах ЄС та США. *Мистецтво та освіта*. 2024. №1(111). С. 7-12.
2. Добровольська Р. Стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності. *Вища освіта України*. 2023. №3. С. 73-80.
3. Добровольська Р. Стандарти музикотерапевтичної освіти в США: історія становлення. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. №5(33). С. 1089-1100.
4. Добровольська Р. Досвід США у впровадженні музичної терапії в сучасну університетську освіту. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2023. №34. С. 248-259.
5. Муқан Н., Лі Ш. Теоретичні основи професійної підготовки магістрів з музичної терапії в США. *Comparative Professional Pedagogy*. 2024. №14(1). С. 41-48.
6. Сорока О. Зарубіжний досвід підготовки арт-терапевтів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2015. №36. С. 167-170.

7. Товтин Н. Історико-теоретичні засади музикотерапії. *Україна–Цивілізація. Консолідація української держави, нації та церкви: зовнішні та внутрішні чинники* / Бедь В. В. (гол. ред.). Ужгород, Видавничий відділ КаУ, 2017. С. 289-298.
8. Чебан В., Чебан Л. Роль і місце музичного терапевта в мультидисциплінарній команді реабілітації. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 22(4). С. 172-177.
9. Ярошенко О., Донець І., Пушкар, Л. Дослідження ефективності використання музичної терапії для зняття стресу, підтримки психічного здоров'я та реабілітації в умовах воєнного часу. *Перспективи та інновації науки*. 2024. №4(38). С. 821-831.
10. Altschuler I. Part of music in resocialization of mental patients. *Occupational Therapy and Rehabilitation*. 1941. №20(2). P. 75-86.
11. Boxberger R. A historical study of the National Association for Music Therapy. *Music Therapy*. Lawrence, The Allen Press, 1962. P. 133-197.
12. de l'Etoile, Sh. The history of undergraduate curriculum in music therapy. *Journal of Music Therapy*. 2000. №37(1). P. 51-71.
13. Gilliland E. Music in the treatment of the sick. *Hygeia*. 1944. №22. P. 896-898.
14. Ilsen I. Music's new vocation. *The American Journal of Nursing*. 1925. №25. P. 981-985.
15. Music therapy: Second book of proceedings of the National Association for Music Therapy. Lawrence, NAMT, 1953. 294 p.
16. Shanyin L. Professional activity and professional requirements for music therapists in American society. *Академічні візії*. 2024. №33. С. 1-9.
17. To Heal Wounded by Music. *The Literary Digest*. 1919. №60. P. 59-62.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

18. Van de Wall W. Music in institutions. New York, Russell Sage Foundation, 1936. 150 p.